

Socijalno-ekološki izazovi ruralnog razvoja u Hrvatskoj (projekt SECURURAL Hrvatske zaklade za znanost)

Tijana Trako Poljak, Vladimir Ivanović i Bruno Šimac

Odsjek za sociologiju
Filozofski fakultet Zagreb
Sveučilište u Zagrebu

e-mail: ttrako@ffzg.hr

Ovo je istraživanje provedeno u sklopu projekta SECURURAL (UIP-2019-04-5257) Hrvatske zaklade za znanost.

Suvremeni izazovi ruralnog razvoja

- globalizacija
- modernizacija
- Industrijalizacija
- urbanizacija
- globalna ekološka kriza

Kraj ruralnog društva?

(Friedland, 1982; Mendras 1971)

Globalizacijski pritisci na ruralna područja

Ruralna područja su posebno osjetljiva zbog:

- Manje gustoće stanovništva
- Veće prostorne izoliranosti
- Slabije infrastrukturne opremljenosti
- Većih ekonomskih izazova
- Veće izravne ovisnosti o prirodnim resursima

Izvor: <https://www.referenceforbusiness.com/small/Eq-Inc/Globalization.html>

Ekonomski izazovi

© Peterin/ Shutterstock.com

Izvor: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/ddn-20200316-1>

- otvorenost tržišta, gdje cijene reguliraju velike korporacije (Sumner, 2005.; Barbier, 2000.);
- industrijalizacija poljoprivrede i kolaps malih obiteljskih gospodarstava (Leichenko & O'Brien, 2002.);
- promjene u poljoprivrednoj proizvodnji, deagrarizacija;
- prodaja, napuštanje i degradacija zemljišta;
- fleksibilno i nestabilno tržište rada (Leach & Winson, 1995.);
- siromašne lokalne samouprave (Sverrisson & Dijk, 2000.);
- centralizacija i privatizacija javnih dobara i usluga (Mungall, 2005.);
- komodifikacija kulturnih i prirodnih resursa (Marsden, 1999.)

Socio-politički izazovi

- veći naglasak na urbano stanovništvo i njihovu kvalitetu života (Šućur, 2000.)
- otežan pristup javnim dobrima i uslugama, kao što su kvalitetno obrazovanje i zdravstvo, te moderne komunikacijske tehnologije
- kulturna raznolikost je pod prijetnjom globalne masovne kulture (Cifrić, 2003.)
- depopulacija, promjena u sastavu stanovništva (ESPON, 2017.) i destabilizacija društvenih odnosa
- produbljivanje jaza između sela i grada, selo sve više marginalizirano (EC, 2008.)

Izvor: <https://www.hgk.hr/nacionalni-katalog-ruralni-turizam-hrvatske-najava>

Ekološki izazovi

- tradicionalni ruralni krajolici ustupaju mjesto industrijaliziranim i urbaniziranim krajolicima, prekomjerno iskorištavanje prirodnih resursa (krčenje šuma, prekomjerno korištenje zemljišta za poljoprivredu, prekomjerna ispaša, isušivanje vodenih izvora, prekomjerni ribolov, itd.; The Worldwatch Institute 2017.)
- gubitak biološke raznolikosti i onečišćenje vode, zraka i tla;
- konzumerizam mijenja stav i ruralnog stanovništva prema prirodnom okolišu (Cifrić, 2003.)

Izvor: <https://punkufer.dnevnik.hr/clanak/putovanja/austrijski-nacionalni-parkovi---577796.html>

Ruralni razvoj u Hrvatskoj

- Treća modernizacija:
  - postsocijalističko razdoblje tranzicije u demokratski liberalni kapitalistički sustav
  - ratno i poratno razdoblje, teški demografski izazovi, potreba za obnovom materijalne infrastrukture i okoliša, kao i društvena dezintegracija (Petak i sur., 2002.)
  - Na Hrvatsku utječu i širi svjetski trendovi
  - Ulazak u Europsku uniju 2013. godine

Izvor: <https://sensum.hr/usluge/strategija-razvoja-2/>

Socijalni izazovi razvoja hrvatskih ruralnih područja

- demografske promjene: iseljavanje, posebno mlađeg stanovništva (ruralni egzodus), senilizacija/starenje stanovništva (Nejašmić i Toskić, 2013.), nizak natalitet, ali i potencijalni porast migracije
- smanjenje gospodarske aktivnosti, a nestaje i društveni i kulturni život (Nejašmić i Toskić, 2013.)
- jaz između urbanih središta i ruralnih periferija, koncentracija u većim urbanim središtima i odumiranje udaljenijih sela
- ugroženi lokalni kulturni identiteti (Cifrić, 2008.; Cifrić i sur., 2013.), nepovratni gubitak tradicionalnih ruralnih znanja, vještina i običaja
- nedostatak infrastrukture i prometne povezanosti (Štambuk, 2002.)

Izvor: <http://m.057info.hr/vijest/benkovac-finalist-najuspjesnije-destinacije-ruralnog-turizma/102932.html>

Ekonomski izazovi razvoja hrvatskih ruralnih područja

Izvor: <https://intermediaprojekt.hr/2020/12/30/mjera-6-4-1-potpore-za-nepoljoprivredne-djelatnosti-i-turizam-natjecaj-lag-sava/>

- najizraženije su promjene u strukturi poljoprivrede
- jaz između malih farmi i velikih poljoprivrednih proizvođača (Nejašmić i Toskić, 2013.)
- parcijalizacija i usitnjenost poljoprivrednog zemljišta, mala proizvodna područja niske produktivnosti, niska tehnološka razina proizvodnje te nedovoljno korištenje agroekoloških mjera
- nezaposlenost, deagrarnizacija i napuštanja zemljišta općenito (više o problemima s kojima se susreće hrvatska poljoprivreda i u: Franić i sur., 2014.; Jurišić, 2014.; Stipetić, 2005.)

Ekološki izazovi razvoja hrvatskih ruralnih područja

- negativne posljedice rata na prirodni okoliš i infrastrukturu
- zapuštenost i degradacija zemljišta i tla
- ekstenzivna i monokulturna poljoprivreda, važno poticanje očuvanja prirode i ekološke proizvodnje
- industrijalizacija i urbanizacija; onečišćenje tla, vode i zraka
- globalne klimatske promjene sa sobom nose i opasnosti klimatskih katastrofa jačeg intenziteta (Počuča, 2004.)

Izvor: <https://lag-medjimurskidoliibregi.hr/publikacija-drugi-hrvatski-ruralni-parlament-suradnjom-cjelovitog-razvoja/>

Umjesto zaključka

- Ruralna područja postaju sve važnija u okviru razvojnih strategija i politika EU-a i UN-a.
- Poljoprivreda je također sve važnija s porastom svjetske populacije, sve većom potrebom za boljom prehranom (ekološka poljoprivreda), ali i kao važan čimbenik nacionalne prehrambene sigurnosti, što smo vidjeli s pandemijom COVID-19.
- No, potrebno nam je više istraživanja o trenutnom stanju razvoja hrvatskih ruralnih područja, izazovima s kojima se suočavaju, posljedicama koje osjećaju te načinima na koje ruralna područja i njihovo stanovništvo reagiraju na te izazove i promjene, kako bismo što bolje procijenili uspješnost i oblikovali mjere ruralnog razvoja Hrvatske na početku 21. stoljeća.

Izvor: <https://www.agroklub.com/financiranje/buducnost-je-na-selu-sto-ruralnim-podrucjima-donosi-novi-zpp/49376/>

Hvala Vam na strpljenju!

Izvor: <https://m.facebook.com/Seoski-turizam-146897098682921/>

Više o projektu SECURURAL:

Facebook: <https://www.facebook.com/SecruralHRZZ/>

Web: <https://secrural.ffzg.unizg.hr/>

E-mail: secrural@ffzg.hr